

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

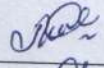
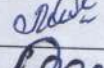
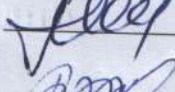

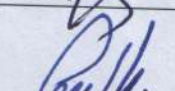
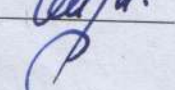
Перший проректор
ЧНУ ім. П. Могили
Котляр Ю. В.

«___» _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 226 «Фармація, промислова фармація»

Розробник	Міронова І. С.	
Завідувач кафедри історії	Міронова І. С.	
Завідувач кафедри фармації, фармакології, медичної, біоорганічної та біологічної хімії	Оглобліна М. В.	
Гарант освітньої програми	Зюзін В. О.	
В.о. директора навчально-наукового медичного інституту	Яремчук О. М.	
Начальник НМВ	Шкірчак С. І.	

Миколаїв – 2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Історія України та української культури	
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»	
Спеціальність	226 «Фармація, промислова фармація»	
Спеціалізація (якщо є)	226.01 «Фармація»	
Освітня програма	Фармація	
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1	
Навчальний рік	2023-2024 н.р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	1	-
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу:	Денна форма	-
	Всього – 90 годин	
	15 годин	-
	15 годин	-
– лекції	60 годин	
– семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові)		
– годин самостійної роботи студентів		
Відсоток аудиторного навантаження	33 %	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	диференційований залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітньо-професійній програмі

Програма дисципліни «Історія України та української культури» відповідає вимогам освітньо-професійної програми щодо системи знань, вмінь та рівня їхньої сформованості, що має забезпечити набуття здобувачем вищої освіти особистісно-професійних якостей.

Контроль за роботою здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом складання диференційованого заліку. Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти проводиться відповідно до шкали оцінювання.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування історико-культурної свідомості молоді, в якій поєднуються знання, погляди, уявлення про суспільний і духовний розвиток, усвідомлення нею нерозривного зв'язку між надбанням минулого і сучасного, традиціями і досвідом різних поколінь українців, виховання громадянського патріотизму, відповідальності за долю своєї Батьківщини, спонукання до активної наполегливої праці в розбудові і зміцненні держави Україна.

Основними *завданнями* вивчення навчальної дисципліни «Історія України та української культури» є:

- вироблення вмінь аналізувати й оцінювати явища суспільно-політичного та культурного розвитку українського суспільства в контексті світової історії;
- визначення основних теоретичних засад для розуміння процесів історії культури України, її ролі в історії культури людства;
- поглиблення знань з історії та культури України, народознавства;

- вироблення вмінь зіставляти історичні, культурні процеси з епохами, суспільно-політичними та культурними процесами у світовій історії;
- формування самостійного мислення та навичок аналізу закономірностей культурних процесів;
- формування свідомості громадянина й патріота України;
- формування понятійного апарату предмету «Історія України та української культури» та вміння ним користуватись.

2.2. Очікувані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, здобувачі вищої освіти у результаті вивчення навчальної дисципліни повинні:

знати

- загальні відомості культурно-історичного процесу, етапи становлення й розвитку української культури;
- найважливіші дати українського культурного поступу, хронологічні рамки подій;
- причини і значення явищ української культури, їх місце в загальносвітовому контексті, взаємозв'язок і взаємозалежність;
- провідних діячів культури України;
- суть основних проблем історії та сучасного буття народу України;
- витоки української нації та її місце в загальнолюдських процесах;
- суспільно-економічні, політичні та культурні процеси історичного розвитку українського народу;

вміти

- порівнювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб;
- оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей;
- співставляти історичні події, процеси з періодами (епохами);
- орієнтуватись у науковій періодизації історії України;
- вміти самостійно добувати історичну інформацію за темою, працювати з першоджерелами, літературою;
- аргументовано відстоювати власну думку й позицію щодо історичних подій, фактів, персоналій;
- інтегрувати явища національної культури в контексті європейської та світової культури;
- розрізняти специфічні особливості різних галузей духовного життя, стильові ознаки кожної культурно-історичної епохи;
- оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей.

Вивчення предмету «Історія України та української культури» забезпечує реалізацію наступних компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 07. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 08. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку фармації, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності:

ФК 02. Здатність збирати, інтерпретувати та застосувати дані, необхідні для професійної діяльності, здійснення досліджень та реалізації інноваційних проектів у сфері фармації.

ФК 04. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію у сфері фармації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

Програмні результати навчання:

– ПРН 09. Формулювати, аргументувати, зрозуміло і конкретно доносити до фахівців і нефахівців, у тому числі до здобувачів вищої освіти інформацію, що базується на власних знаннях та професійному досвіді, основних тенденціях розвитку світової фармації та дотичних галузей.

3. Програма навчальної дисципліни

	Теми	Лекції	Семінарські	Самостійна робота
1	Тема 1: Вступ. Предмет і завдання курсу. Періодизація історії та культури України.	1	1	7
2	Тема 2: Стародавня історія України.	2	2	7
3	Тема 3: Київська Русь. Галицько-Волинська держава.	2	2	7
4	Тема 4: Українські землі під владою іноземних держав у XIV–XVI ст. Культура України в литовсько-польську добу.	2	2	7
5	Тема 5: Виникнення і формування українського козацтва. Національно-визвольна війна українського народу проти польського панування 1648–1657 рр. Руїна. Розвиток української культури в Козацько-гетьманську добу.	2	2	8
6	Тема 6: Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Культура України XIX – початку XX ст.	2	2	8
7	Тема 7: Українська революція та громадянська війна 1917–1921 рр. Історія та культура України в 20–30-ті рр. XX ст., в роки Другої світової війни та повоєнний час (1939–1953 рр.).	2	2	8
8	Тема 8: Історія та культура України в другій половині XX ст. Україна на початку XXI ст.: нові умови соціальної реальності.	2	2	8
	Всього за курсом	15	15	60

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Періодизація історії та культури України</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет і завдання курсу «Історія України та української культури». 2. Основні концепції історії та культури в ретроспективі, сучасні інтерпретації. 3. Взаємозв'язок культури, природи та цивілізації в історичному контексті. 4. Культура як цілісний компонент: її функції, структура та типологія. 5. Джерела вивчення та чинники становлення української історії та культури. 6. Періодизація та принципи вивчення історії та культури України.
2	<p>Тема 2. Стародавня історія України</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Первісне людське стадо. 2. Родовий лад на території сучасної України. 3. Кочові народи на теренах України в давнину. 4. Античні міста-держави в Північному Причорномор'ї. 5. Слов'яни в давнину. Перші державні утворення східних слов'ян. 6. Стародавня культура східних слов'ян. 7. Релігійні вірування та міфологія східнослов'янських племен.
3	<p>Тема 3. Київська Русь. Галицько-Волинська держава</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поява на історичній арені та етапи формування Київської Русі. 2. Київська Русь – поліетнічна держава. 3. Роздробленість Київської Русі. 4. Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської Русі. 5. Культура Київської Русі. 6. Київська Русь і проблема етногенезу українців.
4	<p>Тема 4. Українські землі під владою іноземних держав у XIV–XVI ст. Культура України в литовсько-польську добу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Литовська експансія на Україну. 2. Польська експансія на Україну. 3. Початок об'єднання Польщі та Литви в єдину державу. 4. Люблінська унія. Українські землі під владою Речі Посполитої. 5. Берестейська церковна унія. 6. Культура України в литовсько-польську добу.
5	<p>Тема 5. Виникнення і формування українського козацтва. Національно-визвольна війна українського народу проти польського панування 1648–1657 рр. Руїна. Розвиток української культури в Козацько-гетьманську добу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення і формування українського козацтва. Селянсько-козацькі повстання наприкінці XVI ст. та в 20–30-х рр. XVII ст. 2. Національно-визвольна війна українського народу проти польського панування 1648–1657 рр. 3. Руїна. Україна в другій половині XVII – XVIII ст. 4. Антиукраїнська політика російського уряду. Ліквідація царизмом Гетьманщини і Запорізької Січі. 5. Антифеодальна боротьба селянства України: гайдамаччина, опришки, Коліївщина. 6. Приєднання до Російської імперії Причорномор'я, Криму та Правобережної України. 7. Розвиток української культури в Козацько-гетьманську добу.
6	<p>Тема 6. Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Культура України XIX – початку XX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Політичне і соціально-економічне становище українських земель у складі Російської імперії.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Суспільно-політичні рухи в Наддніпрянській Україні. 3. Політичне і соціально-економічне становище українських земель у складі Австро-Угорщини. 4. Суспільно-політичний рух у Західній Україні. 5. Українські землі в роки Першої революції та Першої світової війни. 6. Українська культура XIX – початку XX ст.
7	<p>Тема 7. Українська революція та громадянська війна 1917–1921 рр. Історія та культура України в 20–30-ті рр. XX ст., в роки Другої світової війни та повоєнний час (1939–1953 рр.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лютнева революція в Росії та її вплив на Україну. Утворення і діяльність Української Центральної Ради. 2. Гетьманський режим: його внутрішня і зовнішня політика. 3. Внутрішня і зовнішня політика Директорії. Революційно-визвольний рух на західноукраїнських землях. ЗУНР. 4. Україна в міжвоєнну добу світової історії (1918–1938 рр.). Соціально-економічні перетворення радянсько-більшовицького керівництва. Геноцид українців. 5. Національна політика та український культурний ренесанс в 1920–30-ті рр. 6. Сталінський тоталітарний режим. Політичні репресії в Україні. 7. Українська РСР у роки Другої світової війни та повоєнний час (1939–1953 рр.). 8. Культура України в роки Другої світової війни.
8	<p>Тема 8. Історія та культура України в другій половині XX ст. Україна на початку XXI ст.: нові умови соціальної реальності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Україна в умовах десталінізації (1953–1964 рр.). 2. Соціально-економічний розвиток, суспільно-політичне і духовне життя України в 1960–80-х рр. 3. Україна і процес перебудови в СРСР. 4. Розпад Радянського Союзу та відродження незалежності України. 5. Україна в умовах незалежності. 6. Революція гідності. 7. Російсько-українська війна 2022–2023 рр. 8. Культура України на початку XXI ст.: нові умови соціальної реальності.

4.2. План семінарських занять

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Предмет, завдання та філософсько-теоретичні засади курсу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет і завдання курсу «Історія та культура України». 2. Основні концепції історії та культури в ретроспективі, сучасні інтерпретації. 3. Взаємозв'язок культури, природи та цивілізації в історичному контексті. 4. Культура як цілісний компонент: її функції, структура та типологія. 5. Джерела вивчення та чинники становлення української історії та культури. 6. Періодизація та принципи вивчення історії та культури України.
2	<p>Тема 2. Стародавня історія України</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Первісне людське стадо. 2. Родовий лад на території сучасної України. 3. Кочові народи на теренах України в давнину. 4. Античні міста-держави в Північному Причорномор'ї. 5. Слов'яни в давнину. Відомості про слов'ян у давніх писемних джерелах. 6. Велике переселення народів. Його вплив на формування слов'янського етносу. 7. Перші державні утворення східних слов'ян.

	<p>8. Стародавня культура східних слов'ян.</p> <p>9. Релігійні вірування та міфологія східнослов'янських племен.</p>
3	<p>Тема 3. Київська Русь. Галицько-Волинська держава</p> <p>1. Поява на історичній арені та етапи формування Київської Русі.</p> <p>2. Київська Русь – поліетнічна держава.</p> <p>3. Роздробленість Київської Русі.</p> <p>4. Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської Русі.</p> <p>5. Культура Київської Русі.</p> <p>6. Київська Русь і проблема етногенезу українців.</p>
4	<p>Тема 4. Українські землі під владою іноземних держав у XIV–XVI ст. Культура України в литовсько-польську добу</p> <p>1. Литовська експансія на Україну.</p> <p>2. Польська експансія на Україну.</p> <p>3. Початок об'єднання Польщі та Литви в єдину державу.</p> <p>4. Люблінська унія. Українські землі під владою Речі Посполитої.</p> <p>5. Берестейська церковна унія.</p> <p>6. Культура України в литовсько-польську добу.</p>
5	<p>Тема 5. Виникнення і формування українського козацтва. Національно-визвольна війна українського народу проти польського панування 1648–1657 рр. Руїна. Розвиток української культури в Козацько-гетьманську добу</p> <p>1. Виникнення і формування українського козацтва. Селянсько-козацькі повстання наприкінці XVI ст. та в 20–30-х рр. XVII ст.</p> <p>2. Національно-визвольна війна українського народу проти польського панування 1648–1657 рр.</p> <p>3. Руїна. Україна в другій половині XVII – XVIII ст.</p> <p>4. Антиукраїнська політика російського уряду. Ліквідація царизмом Гетьманщини і Запорізької Січі.</p> <p>5. Антифеодальна боротьба селянства України: гайдамаччина, опришки, Коліївщина.</p> <p>6. Приєднання до Російської імперії Причорномор'я, Криму та Правобережної України.</p> <p>7. Розвиток української культури в Козацько-гетьманську добу.</p>
6	<p>Тема 6. Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Культура України XIX – початку XX ст.</p> <p>1. Політичне і соціально-економічне становище українських земель у складі Російської імперії.</p> <p>2. Суспільно-політичні рухи в Наддніпрянській Україні.</p> <p>3. Політичне і соціально-економічне становище українських земель у складі Австро-Угорщини.</p> <p>4. Суспільно-політичний рух у Західній Україні.</p> <p>5. Українські землі в роки Першої революції та Першої світової війни.</p> <p>6. Українська культура XIX – початку XX ст.</p>
7	<p>Тема 7. Українська революція та громадянська війна 1917–1921 рр. Історія та культура України в 20–30-ті рр. XX ст., в роки Другої світової війни та повоєнний час (1939–1953 рр.)</p> <p>1. Лютнева революція в Росії та її вплив на Україну. Утворення і діяльність Української Центральної Ради.</p> <p>2. Гетьманський режим: його внутрішня і зовнішня політика.</p> <p>3. Внутрішня і зовнішня політика Директорії. Революційно-визвольний рух на західноукраїнських землях. ЗУНР.</p> <p>4. Україна в міжвоєнну добу світової історії (1918–1938 рр.). Соціально-економічні перетворення радянсько-більшовицького керівництва. Геноцид українців.</p> <p>5. Національна політика та український культурний ренесанс в 1920–30-ті рр.</p> <p>6. Сталінський тоталітарний режим. Політичні репресії в Україні.</p>

	7. Українська РСР у роки Другої світової війни та повоєнний час (1939–1953 рр.). 8. Культура України в роки Другої світової війни.
8	Тема 8. Історія та культура України в другій половині ХХ ст. Україна на початку ХХІ ст.: нові умови соціальної реальності 1. Україна в умовах десталінізації (1953–1964 рр.). 2. Соціально-економічний розвиток України в 1960–80-х рр. 3. Суспільно-політичне і духовне життя. Рух дисидентів в Україні (1960–80-ті рр.). 4. Україна і процес перебудови в СРСР. 5. Розпад Радянського Союзу та відродження незалежності України. 6. Культура України в другій половині ХХ ст. 7. Україна в умовах незалежності. Революція гідності. Російсько-українська війна 2022–2023 рр. 8. Культура України на початку ХХІ ст.: нові умови соціальної реальності: а) Формування нової соціокультурної дійсності та її риси. Становище української мови; б) Становище культури національних меншин в Україні; в) Стан освіти і науки; г) Розвиток літератури і мистецтва; д) Відродження релігійного життя в Україні.

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота спрямована на розвиток інтелектуальних умінь, загальнокультурних і професійних компетентностей, творчого мислення у студентів. Включає в себе розробку презентації на обрану студентом тему з предмету «Історія та культура України».

№ з/п	Назва теми	Денна форма
1	Давні слов'яни на території українських земель.	3
2	Ярослав Мудрий як розбудовник культури Київської Русі	3
3	«Остромирове Євангеліє» як пам'ятка образотворчого мистецтва та давньоруської літератури часів Київської Русі.	3
4	Золоті ворота – визначна пам'ятка фортифікаційної архітектури Київської Русі.	3
5	Містобудування й архітектура Київської Русі.	3
6	Початок книгодрукування в Україні.	3
7	Українці в європейських університетах (XIV–XVI ст.).	3
8	Полемічна література.	3
9	Музична культура України доби Відродження.	3
10	Ідеал людини доби бароко.	3
11	Образ Івана Мазепи в художній культурі.	3
12	Іоанн Пінзель – митець світового рівня.	3
13	Жінка-митець в українській культурі ХІХ століття. Особливості художнього світосприйняття.	3
14	Архітектура класицизму й ампіру в Україні ХІХ ст.	3
15	Загальнолюдське та національне у творчості шістдесятників.	3
16	Місце та роль О. Довженка у світовому кінематографі.	3
17	Українська церква в умовах радянського тоталітаризму.	3
18	Художня культура України у добу незалежності.	3
19	Петриківський розпис: традиція та сучасність.	3
20	Сучасне українське мистецтво.	3
	Разом	60

6. Теми рефератів

1. Культура Північного Причорномор'я у дослов'янський період.
2. Скіфська культурна спадщина.
3. Ольвія: її матеріальна та духовна культура.
4. Видатні досягнення трипільської культури.
5. Християнство та культурне піднесення в Україні-Русі.
6. Наукові знання в Київській Русі.
7. Зародження книгодрукарства в Україні.
8. Музичне мистецтво доби староукраїнської культури.
9. Культура Галицько-Волинської держави XII–XIII ст.
10. Іконописна творчість давньоруських майстрів.
11. Братства і братські школи в Україні.
12. Формування українського національного одягу в XIV–XV ст.
13. Романтизм в українській літературі (кінець XVIII – початок XIX ст.).
14. Архітектурна спадщина першої половини XIX ст. в Україні.
15. Діяльність західноукраїнських митців по збереженню і розвитку національної культури (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).
16. Т. Г. Шевченко – видатний майстер українського образотворчого мистецтва.
17. «Просвіти» Наддніпрянської України.
18. Становлення і розвиток української драматургії та театру наприкінці XVIII – на початку XX ст.
19. Національно-культурна політика Центральної Ради.
20. Діяльність уряду Гетьманату в царині української культури та освіти.
21. Іван Огієнко – історик української культури та української церкви.
22. Український театр корифеїв.
23. Лесь Курбас – видатний режисер-реформатор українського театру.
24. Літературно-художні пошуки в українській літературі 1920-х рр.
25. Письменники України – жертви сталінських репресій.
26. Розгром української історичної науки в 1930-ті рр.
27. Олександр Довженко: життя і творчість.
28. Творчість Володимира Сосюри.
29. Літературна та мистецька діяльність шістдесятників.
30. Василь Стус – людина, поет, легенда.

Вимоги до написання реферату

Реферат повинен являти собою самостійне дослідження і включати: обґрунтування вибору теми та її актуальність; аналіз літератури з обраної теми; виклад суті питання; теоретичне узагальнення і науково обґрунтовані висновки; список використаної літератури. Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Структура реферату містить такі елементи: титульна сторінка, план, вступ (мають бути обґрунтовані актуальність та практичне значення обраної теми реферату, визначені мета та завдання роботи); основна частина (розділи, пункти, підпункти) розкривається тема реферату шляхом висвітлення основних питань); висновки (необхідно сформулювати: а) науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу за проблематикою реферату; б) вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу); список літератури (містить використані джерела та публікації), при необхідності – додатки.

Реферат набирають на комп'ютері в текстовому редакторі «WORD» (шрифт 14, «Times New Roman», інтервал 1,5). Поля: верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, ліве – 25 мм, праве – 15 мм. Його роздруковують на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210X297 мм). Обсяг реферату до 15 сторінок.

7. Контрольна робота

Варіант 1

1. Утворення Української Козацької держави в роки національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.
2. Виникнення українських політичних партій на початку ХХ ст., їх теоретичні положення.
3. Стародавня культура східних слов'ян.

Варіант 2

1. Східні слов'яни, їх суспільний лад. Формування державного центру у Подніпров'ї.
2. Українські землі в роки Першої світової війни.
3. Образотворче мистецтво Київської Русі: іконопис, фреска, мозаїка, книжкова мініатюра.

Варіант 3

1. Походження Київської Русі.
2. Укладення договору 1654 р. з Московською державою, його зміст та наслідки.
3. Ранні релігійні вірування та міфологія східнослов'янських племен.

Варіант 4

1. Становище Української держави після смерті Богдана Хмельницького. Причини початку громадянської війни другої половини XVII ст.
2. Україна в боротьбі за збереження державної незалежності (1918–1920 рр.).
3. Театральне мистецтво Київської Русі.

Варіант 5

1. Історичне значення прийняття християнства на Русі.
2. Українська СРР в умовах нової економічної політики (1921–1928 рр.).
3. Культура Галицько-Волинської держави XII–XIII ст.

Варіант 6

1. Причини занепаду Київської Русі. Піднесення Галицько-Волинського князівства та його роль в історії України.
2. Суспільно-політичний розвиток Правобережної та Західної України у XVIII ст.
3. Культура України в польсько-литовську добу (XIV–XVI ст.).

Варіант 7

1. Поступове обмеження та ліквідація Російською державою автономного устрою Гетьманщини, Слобожанщини, Запорізької Січі (XVIII ст.).
2. Західноукраїнські землі в 1921–1939 рр.
3. Освіта та книгодрукування в Україні XIV–XVII ст.

Варіант 8

1. Люблінська унія та її наслідки для українських земель.
2. Україна під час Другої світової війни (1939–1945 рр.).
3. Розвиток освіти та науки в козацьку добу.

Варіант 9

1. Берестейська церковна унія 1596 р. та її наслідки для українського суспільства.
2. Соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської імперії в першій половині XIX ст.
3. Українське бароко козацької доби як нове світовідчуття і нове мистецтво.

Варіант 10

1. Реформи 60–70-х рр. XIX ст. в Російській імперії та їх значення для України.
2. Україна в умовах десталінізації (1953–1964 рр.).
3. Специфіка національного варіанту бароко в літературі, театрі, музиці (XVII–XVIII ст.).

Варіант 11

1. Запорозька Січ як форма державності.
2. Україна в період загострення кризи радянської системи (1965–1985 рр.).
3. Розвиток образотворчого мистецтва XVII–XVIII ст.

Варіант 12

1. Причини, характер та рушійні сили Визвольної війни середини XVII ст.
2. Західноукраїнські землі під владою Австрійської імперії (XIX – початок XX ст.).
3. Барокова архітектура.

Варіант 13

1. Соціально-економічний розвиток України на початку XX ст. Революційний переворот 1905–1907 рр.
2. Україна в умовах незалежності.
3. Роль творчості Т. Г. Шевченка у становленні української культури.

Варіант 14

1. Найдавніші племена і держави на території України.
2. Виникнення українських політичних партій на початку XX ст., їх теоретичні положення.
3. Розвиток науки і філософії в Україні XIX ст.

Варіант 15

1. Східні слов'яни, їх суспільний лад. Формування державного центру у Подніпров'ї.
2. Богдан Хмельницький і його роль у формуванні Української Козацької держави.
3. Розвиток української літератури XIX ст.

Варіант 16

1. Укладення договору 1654 р. з Московською державою, його зміст та наслідки.
2. Українська революція 1917–1918 рр.
3. Розвиток образотворчого мистецтва, музики, театру XIX ст.

Варіант 17

1. Політичний і соціально-економічний розвиток Київської держави.
2. Україна в боротьбі за збереження державної незалежності (1918–1920 рр.).
3. Розвиток культури України наприкінці XIX – на початку XX ст.

Варіант 18

1. Історичне значення прийняття християнства на Русі.
2. Період «Руїни» на українських землях.
3. Український авангард 1900–1910 рр.

Варіант 19

1. Суспільно-політичний розвиток Правобережної та Західної України у XVIII ст.
2. Радянська модернізація України (1929–1938 рр.).
3. Національно-культурна політика Центральної Ради.

Варіант 20

1. Експансія сусідніх держав та політичні зміни в українських землях у другій половині XIV – першій половині XVII ст.
2. Західноукраїнські землі в 1921–1939 рр.
3. Діяльність уряду Гетьманату Павла Скоропадського в царині української культури та освіти.

Варіант 21

1. Люблінська унія 1569 р. та її наслідки для українських земель.
2. Соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.
3. Національно-культурне піднесення 1920-х рр. в Україні як передумова розбудови освіти і науки.

Варіант 22

1. Соціально-економічний розвиток українських земель у складі Австро-Угорської імперії XIX ст.
2. Повоєнна відбудова та розвиток України в 1946 – на початку 1950-х рр.
3. Літературно-художні пошуки в українській літературі 1920-х рр.

Варіант 23

1. Виникнення українського козацтва та його роль в історії українського народу.
2. Україна в умовах десталінізації (1953–1964 рр.).
3. Розвиток українського театру в 1920-ті рр.

Варіант 24

1. Запорозька Січ як форма державності.
2. Реформи в Російській імперії другої половини XIX ст. та їх наслідки для України.
3. Розгром української історичної науки в 1930-ті рр.

Варіант 25

1. Західноукраїнські землі під владою Австрійської імперії (XIX – початок XX ст.).
2. Розпад Радянського Союзу та відродження незалежності України.
3. Українська культура другої половини XX ст.

8. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є диференційований залік, який проводиться в усній формі. Робота студентів оцінюється за підсумками виконання основних видів завдань. Якщо студент не відвідував курс лекцій, семінарські заняття і не виконав контрольні заходи, а, отже, не набрав необхідної кількості балів, то він, за рішенням кафедри, не допускається до складання заліку.

Питання для підготовки до диференційованого заліку з дисципліни «Історія України та української культури»

1. Найдавніші племена і держави на території України.
2. Родовий лад на території сучасної України.
3. Кочові народи на теренах України в давнину: киммерійці, скіфи, сармати.
4. Античні міста-держави в Північному Причорномор'ї.

5. Походження Київської Русі. Перші князі, їх зовнішня і внутрішня політика.
6. Піднесення та розквіт Київської Русі. Володимир Великий та Ярослав Мудрий.
7. Запровадження християнства на Русі та його значення.
8. Русь-Україна у період політичної роздробленості: причини і наслідки.
9. Правління Володимира Мономаха.
10. Боротьба Русі-України з монголо-татарською навалою.
11. Утворення та розвиток Галицько-Волинського князівства. Князі Роман Мстиславич та Данило Галицький.
12. Литовсько-Руська держава: формування, устрій, суспільно-політичні відносини.
13. Польська експансія та політичні зміни на українських землях у другій половині XIV – першій половині XVII ст.
14. Люблінська унія та її наслідки для українських земель.
15. Берестейська церковна унія та її наслідки для українського суспільства.
16. Зародження українського козацтва: причини та сутність. Реєстрові козаки.
17. Національно-визвольні повстання українського народу наприкінці XVI – на початку XVII ст.
18. Причини, характер, рушійні сили та основні воєнні дії національно-визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького.
19. Українсько-московська угода 1654 р., її причини та наслідки.
20. Період «Руїни» на українських землях.
21. Гетьманування Івана Мазепи. Полтавська катастрофа.
22. Пилип Орлик – гетьман України в еміграції. Конституція 1710 р.
23. Поступове обмеження та ліквідація Російською державою автономного устрою Гетьманщини, Слобожанщини, Запорозької Січі (XVIII ст.).
24. Гайдамацький рух.
25. Опришківський рух.
26. Коліївщина 1768 р. та її наслідки.
27. Соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.
28. Реформи в Російській імперії другої половини XIX ст. та їх наслідки для України.
29. Революція 1905–1907 рр. в Російській імперії та Україна.
30. Українські землі в роки Першої світової війни. Українські січові стрільці.
31. Українська революція 1917–1918 рр. Утворення Української Центральної Ради та її діяльність.
32. Українська Держава гетьмана Павла Скоропадського.
33. Правління уряду Директорії. Акт злуки УНР і ЗУНР, його історичне значення.
34. Поразка українських визвольних змагань 1917–1921 рр., її причини та наслідки.
35. Встановлення комуністичного режиму в Україні. Політика «воєнного комунізму».
36. Українська СРР в умовах нової економічної політики.
37. Створення Союзу РСР і Україна.
38. Радянська модернізація України (1929–1938 рр.).
39. Здійснення індустріалізації в Україні в 1930-ті роки. Утвердження тоталітарного режиму.
40. Запровадження колгоспного ладу в Україні. Колективізація та розкуркулення населення.
41. Масові репресії в Україні у 1930-х рр.
42. Західноукраїнські землі в 1921–1939 рр.
43. Україна під час Другої світової війни (1939–1945 рр.).
44. Повоєнна відбудова та розвиток України в 1946 – на початку 1950-х рр. Голод 1946–1947 рр.
45. Україна в умовах десталінізації (1953–1964 рр.).
46. Україна в період загострення кризи радянської системи (1965–1985 рр.).
47. Суперечливість перебудовних процесів в Україні. Чорнобильська катастрофа та її наслідки.

48. Розпад Радянського Союзу та відродження незалежності України.
49. Україна в умовах незалежності: політичне, економічне, міжнародне становище.
50. Революція гідності. Війна на Сході України.
51. Стародавня культура східних слов'ян.
52. Ранні релігійні вірування та міфологія східнослов'янських племен.
53. Культура Київської Русі.
54. Мислителі Київської Русі. Книжна справа.
55. Зародження і розвиток шкільної освіти в часи Київської Русі. Наукові знання.
56. Софія Київська як світоглядна ідея та як художній шедевр.
57. Образотворче мистецтво Київської Русі: іконопис, фреска, мозаїка, книжкова мініатюра.
58. Театральне мистецтво та музика Київської Русі.
59. Культура періоду феодальної роздробленості Русі.
60. Культурний розвиток в Галичині та Волині в XII–XIII ст.
61. Історичні умови розвитку української культури в литовсько-польську добу.
62. Освіта і книгодрукування XIV–XVI ст.
63. Козацтво як явище історії та культури.
64. Нові процеси в духовному житті України періоду козацької доби: реформування церкви та освіти, розвиток науки.
65. Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво.
66. Специфіка національного варіанту бароко в літературі, театрі, музиці, архітектурі.
67. Українська культура другої половини XVII–XVIII ст.
68. Розвиток образотворчого мистецтва в XVII–XVIII ст.
69. Романтизм в українській культурі кінця XVIII – початку XIX ст.
70. Суспільно-політичні та історичні умови розвитку української культури кінця XVIII–XIX ст.
71. Становлення нової української культури (1780–1840 рр.).
72. Формування української національної самосвідомості XIX ст.
73. Роль творчості Т. Г. Шевченка у становленні української культури.
74. Розвиток науки і філософії XIX ст.
75. Розвиток образотворчого мистецтва, музики і театру в XIX ст.
76. Гуманізм українського неоромантизму.
77. Український авангард 1900–1910 рр.
78. Українська національна революція 1917–1921 рр. та її вплив на розвиток національно-культурних процесів в Україні.
79. Національно-культурна політика Центральної Ради.
80. Діяльність уряду Гетьманату Павла Скоропадського в царині української культури та освіти.
81. Національно-культурне піднесення 1920-х рр. в Україні як передумова розбудови освіти і науки.
82. Розвиток літератури й театру в Україні 1920-х рр.
83. Культурний розвиток національних меншин України в 1920–30-ті рр.
84. Культура України в роки Другої світової війни та повоєнний час (друга половина 1940-х – початок 1950-х рр.).
85. Розвиток української культури в другій половині XX ст.
86. Суперечливі процеси у розвитку української культури (друга половина 1950-х – середина 1980-х рр.).
87. Вплив шістдесятництва на розвиток української культури.
88. Українське суспільство та українська культура в роки боротьби за державну незалежність (1985–1991 рр.).
89. Розвиток української культури в 1990-х рр.
90. Розвиток української культури на початку XXI ст.

Оцінювання питань в заліковому білеті: кожне питання у білеті оцінюється до 20 балів.

Приклад залікового білету

<u>ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ</u> <u>ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ</u>	
Рівень вищої освіти другий: <u>магістерський</u>	
Спеціальність 226 Фармація, промислова фармація	
Семестр 1	
Навчальна дисципліна « <u>ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА</u> <u>УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ</u> »	
ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № <u>0</u>	
1. Найдавніші племена і держави на території України.	
2. Українська революція 1917–1918 рр. Утворення Української Центральної Ради та її діяльність.	
3. Історичні умови розвитку української культури в литовсько-польську добу.	
Затверджено на засіданні кафедри <u>історії</u>	
Протокол № _____ від _____ 20__ року	
Завідувач кафедри	_____ <u>Міронова І. С.</u>
Екзаменатор	_____ <u>Міронова І. С.</u>

9. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Семінарські заняття	8 тем семінарських занять. Кожна тема оцінюється до 10-ти балів. Максимальна кількість балів за теми (8*10).	80
2	Завдання для самостійної роботи	Оцінювання самостійної роботи: 10 балів – розробка презентації; 10 балів – захист презентації і ведення дискусії.	20
3	Написання та захист реферату	Оцінювання реферату: 10 балів – написання реферату, 10 балів – захист.	20
4	Контрольна робота	Оцінювання контрольної роботи: 1 запитання оцінюються по 6 балів, 2 і 3 запитання – по 7 балів.	20
5	Залік	У кожному заліковому білеті по 3 питання. Кожне питання оцінюється по 20 балів (3*20).	60
	Всього		200

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінюватися може виконання студентами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими студенти демонструють власне історичне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, письмові роботи, доповіді, реферати, виступи в дискусіях тощо.

При цьому враховується:

- розуміння студентами взаємозв'язків між історичними подіями, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати історичні факти;
- самостійність мислення;
- використання різних джерел історичних знань, з розумінням їх особистостей, умінням їх характеризувати і оцінювати;
- правильність і достатність добору історичних фактів для розв'язування поставлених викладачем завдань;
- чіткість і завершеність викладу;
- мовна грамотність.

Критерії оцінки усної відповіді студента (семінарські заняття):

9-10 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

5-8 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

0-4 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Критерії оцінки студента при виконанні самостійної роботи:

– **17-20 балів** виставляється, якщо дотримані всі вимоги до виконання самостійної роботи: позначена проблема і обґрунтована її актуальність; студент вільно володіє інформацією запропонованої проблеми; логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю; дотримані вимоги до зовнішнього оформлення презентації; студент повно, всебічно, безпомилково відповідає на дискусійні питання викладача і студентів з теми роботи.

– **13-16 балів** виставляється, якщо основні вимоги до самостійної роботи виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; не обґрунтована актуальність проблеми; відсутні логічна послідовність в судженнях; студент не в повній мірі відповідає на дискусійні питання; є упущення в оформленні презентації.

– **9-12 балів** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до виконання самостійної роботи. Зокрема: студент не в повній мірі володіє інформацією запропонованої проблеми; непослідовно відповідає на дискусійні питання; тема висвітлена лише частково, відсутній висновок; є упущення в оформленні презентації.

– **5-8 балів** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до виконання самостійної роботи. Зокрема: студент поверхово володіє інформацією запропонованої проблеми; не відповідає на дискусійні питання; тема висвітлена лише частково; відсутній висновок; є упущення в оформленні презентації.

– **0-4 бали** виставляється, якщо студент не володіє інформацією запропонованої проблеми, виявляється істотне незрозуміння теми при веденні дискусії, є значні упущення в оформленні презентації.

Критерії оцінки студента при написанні та захисті реферату:

– **16-20 балів** виставляється, якщо виконані всі вимоги до написання реферату: позначена проблема і обґрунтована її актуальність, зроблено короткий аналіз різних точок зору на дану проблему і логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення.

– **11-15 балів** виставляється, якщо основні вимоги до реферату виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутня логічна послідовність в судженнях, не витриманий обсяг реферату; є упущення в оформленні.

– **6-10 балів** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до реферування. Зокрема: тема висвітлена лише частково, відсутній висновок.

– **0-5 балів** виставляється, якщо тема реферату не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

– **16-20 балів** заслуговує студент, який всебічно, безпомилково, в логічній послідовності і вільно розкрив теоретичне питання; продемонстрував знання методики аналізу даних та інформаційно-довідкових матеріалів; наявні повні, обґрунтовані висновки та пропозиції; робота оформлена відповідно до встановлених вимог, має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент повно, всебічно, безпомилково відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.

– **11-15 балів** отримує студент, який дав правильну, але неповну відповідь на теоретичне питання; розкрив всі аспекти поставленого питання, але припустився несуттєвих помилок; наведені матеріали правильні, але неповні; наявні висновки та пропозиції в цілому вірні, але недостатньо обґрунтовані; робота в цілому оформлена відповідно до встановлених вимог, але є незначні зауваження до оформлення; робота має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент в основному відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи, але відповідь неповна та/або студент допускає незначні помилки.

– **6-10 балів** отримує студент, який дав правильну, але суттєво неповну відповідь на теоретичне питання; недостатньо використані матеріали; висновки та пропозиції неповні; робота в цілому оформлена з суттєвими зауваженнями до встановлених вимог; робота має всі необхідні структурні елементи (вступ, основну частину, висновки); студент неповно та з помилками відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.

– **0-5 балів** виставляється в тому випадку, якщо в роботі не розкрито вузлових елементів теоретичного питання; є суттєві помилки та викривлення; наведені дані неактуальні; відсутні або застарілі матеріали, літературні джерела; відсутні обґрунтовані висновки та пропозиції, які впливають з теми роботи; робота оформлена з суттєвими порушеннями встановлених вимог; робота не має всіх необхідних структурних елементів (вступ, основну частину, висновки); студент не відповідає на питання, встановлені викладачем з теми роботи.

Критерії оцінювання заліку:

- **60 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при глибоких та всебічних знаннях проблеми, грамотному та злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко та правильно робити умовиводи, використовуючи при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо дані правильні, повні та глибокі відповіді на всі теоретичні питання відповідно до навчальної програми дисципліни, немає помилок у виконанні, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності;

- **50-58 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при глибоких та всебічних знаннях проблеми, грамотному та злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко та правильно робити умовиводи, використовуючи при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо здобувачем вищої освіти дані правильні, повні відповіді на всі теоретичні питання індивідуального завдання відповідно до навчальної програми дисципліни, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені незначні похибки при відповіді;

- **40-48 бали** виставляються здобувачеві вищої освіти при твердому і досить повному знанні проблеми, відсутності характерних неточностей при відповідях на питання екзаменаційного білета та на поставлені додаткові питання, умінні в основному пов'язувати теоретичний матеріал з практичними завданнями, стоять в сучасних умовах, володінні понятійним апаратом, знанні основної літератури; якщо на запропоновані теоретичні питання дані правильні, але неповні відповіді; матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені несуттєві похибки або неточності у відповідях, допущена незначна помилка;

- **30-38 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при достатньому знанні навчального матеріалу, відсутності грубих помилок при відповідях на питання екзаменаційного білету, уміння підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, знанні основних понять та категорій; якщо відповіді на теоретичні питання в цілому правильні, але неповні, допущені неточності у формулюваннях і логічні похибки, допущені одна – дві несуттєві помилки;

- **20-28 бали** виставляються здобувачеві вищої освіти, якщо відповіді на теоретичні питання неповні, допущені неточності у формулюваннях та логічні похибки;

- **10-18 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при наявності грубих помилок у відповідях на теоретичні питання екзаменаційного білету, які свідчать про неправильне розуміння суті проблеми, невмінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, незнанні основного категоріального апарату, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, свідчать про незнання та нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу;

- **0-8 бали** виставляються здобувачеві вищої освіти, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, які свідчать про незнання та нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу.

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
180–200	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
160–179	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
150–159		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
130–149	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
120–129		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
70–119	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1–69		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

11. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Баран В.Д. Давні слов'яни. Серія «Україна крізь віки». Т.3. К., 1998. 335 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2005. 688 с.
3. Борисенко В.Й. Курс української історії: 3 найдавніших часів до XX століття: Навч. посібник для студ. вузів. К.: Либідь, 1998. 615 с.
4. Винокур І.С., Трубчанінов С.В. Давня і середньовічна історія України: Навч. посібник. К.: Глобус, 1996. 224 с.
5. Гайдуков Л.Ф., Крушинський В.Ю. Історія України. К.: Либідь, 1999. 272 с.
6. Гончарук П.С. Історія України: з давніх часів до початку XX століття: курс лекцій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Видавництво КСУ, 2004. 524 с.
7. Грицак Я. Й. Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX–XX століття: Навч. посібник. К.: Генеза, 1996. 360 с.
8. Грушевський М. Історія України-Руси: В 2-х т. К., 1991. Т.1. 648 с.; Т.2. 633 с.
9. Грушевський М. Історія української літератури. В 6-ти т. 9 кн. Т. 2, 3. К.: Либідь, 1993.
10. Дорошенко Д.І. Нарис історії України. Львів, 1991. 576 с.
11. Крип'якевич І.П. Історія України. Львів, 1990. 519 с.
12. Історія України: Курс лекцій: У 2 кн. Кн. 1. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та ін. К.: Либідь, 1991. 327 с.; Кн. 2. / Мельник Л.Г., Верстюк В.Ф., Демченко М.В. та ін. К.: Либідь, 1992. 385 с.
13. Історія української культури: навч. посібник / О.Ю. Павлова та ін. К.: Центр учбової літератури, 2017. 343 с.
14. Історія української культури: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.Я. Хома та ін. Вид-во Львівської політехніки, 2016. 351 с.
15. Історія української культури: У п'яти томах. Т. 2: Українська культура XIII – першої половини XVII століття / за ред. В.М. Даниленко. К.: Наук. думка, 2001. 848 с.

16. Історія світової та української культури: підручник для вищ. навч. закл. / Греченко В.А. та ін. Літера ЛТД, 2017. 480 с.
17. Історія української культури: У п'яти томах. Т. 2: Українська культура XIII – першої половини XVII століття / В.М. Даниленко (гол. ред.). К.: Наук. думка, 2001. 848 с.
18. Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. К.: Либідь, 2002. 656 с.
19. Історія української та зарубіжної культури: Навчальний посібник / За ред. С.М. Клапчука. К.: Знання-Прес, 2018. 351 с.
20. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура / М.В. Кордон. К.: Центр учбової літератури, 2015. 576 с.
21. Кормич Л. Історія України: Підручник. К.: Алерта, 2006. 412 с.
22. Король В.Ю. Історія України: Навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2005. 496 с.
23. Лекції з історії світової та вітчизняної культури / за ред. А. Яртися, В. Мельника. Львів: Світ, 2017. 568 с.
24. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України. К.: Либідь, 1995. Т.1: До середини XVII століття. К.: Либідь, 1995. 588 с.; Т.2: Від середини XVII століття до 1923 року. К.: Либідь, 1995. 606 с.
25. Попович М.В. Нарис історії культури України. К.: АртЕК, 2016. 728 с.
26. Скрипник М.О., Домбровська Л.Ф., Красовський В.М., Домбровський О.І., Жечев С.С. Історія України: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 367 с.
27. Субтельний О. Україна: історія. К.: Либідь, 1992. 512 с.
28. Терещенко Ю.І. Україна і європейський світ: Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст.: Навч. посібник. К.: Перун, 1996. 496 с.
29. Уривалкін О.М. Історія України (середина XIII – середина XVII ст.): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Кондор, 2005. 283 с.
30. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура: навч. посібник. К.: Знання-Прес, 2017. 277 с.
31. Шейко В.М., Білоцерківський В.Я. Історія української культури: навч. посібник. К.: Знання, 2016. 413 с.
32. Шейко В.М., Тишевська Л.Г. Історія української культури: навч. посібник. К.: Кондор, 2018. 264 с.
33. Юрій М.Ф. Історія України : навч. посібник. К.: Кондор, 2008. 250 с.
34. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків. В 3-х тт. К.: Наукова думка, 1990–1993.
35. Яковенко Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття: Навч. посібник. К.: Генеза, 1997. 312 с.

Додаткові:

1. Абрамович С.Д. Церковне мистецтво. К.: Кондор, 2005. 208 с.
2. Богуцький Ю.П. Стан та перспективи розвитку культури в Україні. К.: ДАКККіМ, 2004. 51 с.
3. Величко С.В. Літопис. К., 1991. 369 с.
4. Вечерський В.В. Українські дерев'яні храми. К.: Наш час, 2007. 269 с.
5. Галицько-Волинський літопис. Львів: Червона калина, 1994. 253 с.
6. Геродот. Історія в дев'яти книгах. К., 1993. 574 с.
7. Городиський З. Українська національна Рада: Історичний нарис. К., 1993. 44 с.
8. Горський В.С. Історія української філософії: курс лекцій. К.: Наукова думка, 1997. 286 с.
9. Горський В.С. Філософія в українській культурі: методологія та історія. Філософські нариси. К.: Центр практичної філософії, 2001. 236 с.
10. Доба гетьмана І. Мазепи в документах. К.: Вид. дім К.-М. академії, 2008. 1142 с.
11. Жишкович В.І. Пластика Русі-України: X – перша половина XIV століть. Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. 240 с.
12. Історія декоративного мистецтва України: У 5 т. Т. 1. Від найдавніших часів до пізнього середньовіччя / гол. ред. Г. Скрипник НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського. К., 2010. 480 с.

13. Історія Січових Стрільців. Воєнно-історичний нарис. К., 1992.
14. Історія українського війська. 1917–1995 / В.Гриневич, Л.Гриневич, М.Малецький. Львів, 1996.
15. Історія українського війська. Т.1, 2. К., 1994–1995.
16. Історія українського мистецтва: у п'яти томах. Т. 2: Мистецтво середніх віків / гол. ред. Г. Скрипник НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського. К., 2010. 1296 с.
17. Історія українського мистецтва: У п'яти томах. Т. 3: Мистецтво другої половини XVI – XVIII століття / гол. ред. Г. Скрипник НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського. К., 2011. 1088 с.
18. Конотопенко Я.І. Нариси з історії розвитку Збройних сил України. Миколаїв, 1996.
19. Корній Л.П. Історія української музики. Частина 1: Від найдавніших часів до середини XVIII століття. Київ-Харків-Нью-Йорк: Вид-во М.П. Коць, 1996. 314 с.
20. Котляр Ю.В. Повстанство. Селянський рух на Півдні України (1917–1925). Миколаїв–Одеса: ТОВ Від, 2003. 196 с.
21. Кривич Д.П. Українське мистецтво: Навч. посібн.: У 3 ч. Ч. 2. Львів: Світ, 2004. 268 с.
22. Левченко М. Українська художня культура: навч. посібник. Херсон, 2009.
23. Літопис Гадяцького полковника Григорія Грабянки. К.: Т-во “Знання” України, 1992. 192 с.
24. Лозко Г. Етнологія України: Філософсько-теоретичний та етнорелігієзнавчий аспект. К.: АртЕК, 2001. 304 с.
25. Макаров А. Світло українського бароко. К.: Мистецтво, 1994. 288 с.
26. Макаруч С. Писемні джерела з історії України. Львів: Вид-во “Світ”, 1999. 351 с.
27. Макаруч С.А. Етнічна історія України: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 472 с.
28. Михайлова Р.Д. Художня культура Галицько-Волинської Русі. К.: Слово, 2007. 490 с.
29. Овсійчук В. Українське малярство Х–XVIII ст. Проблеми кольору. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2006. 344 с.
30. Перкун В. Володимир Івасюк. К., 2013. 62 с.
31. Пиріг О.А. НЕП: більшовицька політика імпровізації. К.: КНТЄУ, 2001. 273 с.
32. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. К.: Майстерня Білецьких, 2007. 256 с.
33. Русин М.Ю. Історія української філософії: навч. посібник. К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. 591 с.
34. Савчук Б.П. Збройні сили України: етапи вічного походу. Рівне, 1992.
35. Семчишин М. Тисяча років української культури. Короткий огляд історико-культурного процесу. КиївТоронто-Сідней, 1990.
36. Січинський В. Чужинці про Україну. К.: Довіра, 1992. 254 с.
37. Степовик Д. Історія української ікони Х–XX століть. К.: Либідь, 2004. 442 с.
38. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю.П. Богуцького. К.: Знання, 2007. 679 с.
39. Український іконопис XII – XIX ст. К.: Галерея, 2005. 256 с.
40. Уманцев С.Ф. Мистецтво давньої України. Історичний нарис. К.: Либідь, 2002. 328 с.
41. Феномен Петра Могили: Біографія. Діяльність. Позиція / Климів В. та ін. К.: Дніпро, 1996. 270 с.
42. Хижняк З.І. Історія Києво-Могилянської академії. К.: «КМ Академія», 2003. 184 с.
43. Художня культура України: навч. посібник / за ред. Л.М. Масол. Х.: Ранок, 2010. 240 с.
44. Чижевський Д.І. Історія української літератури. К.: Академія, 2008. 568 с.
45. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. К.: Знання, 2006. 341 с.

Електронні ресурси:

1. <http://litopys.org.ua/>
2. <http://pidruchniki.ws/kulturologiya/>
3. <http://www.info-library.com.ua/books.html>